

Beste muziek liefhebber

Wat blijft er nog over na de Negende van Beethoven, na de twee memorabele concerten die wij beleefden in Brielle en Delft. Gelukkig nog heel veel. Onze komende concerten staan in het teken van Richard Wagner: delen uit twee van zijn werken, afgewisseld met Franse juwelen van Debussy en Chausson. Zie de concertagenda in deze nieuwsbrief. Hieronder meer over Wagner en zijn drijfveren, aan de hand van zijn opera *Tristan und Isolde*.

Richard Wagner en zijn Tristan und Isolde

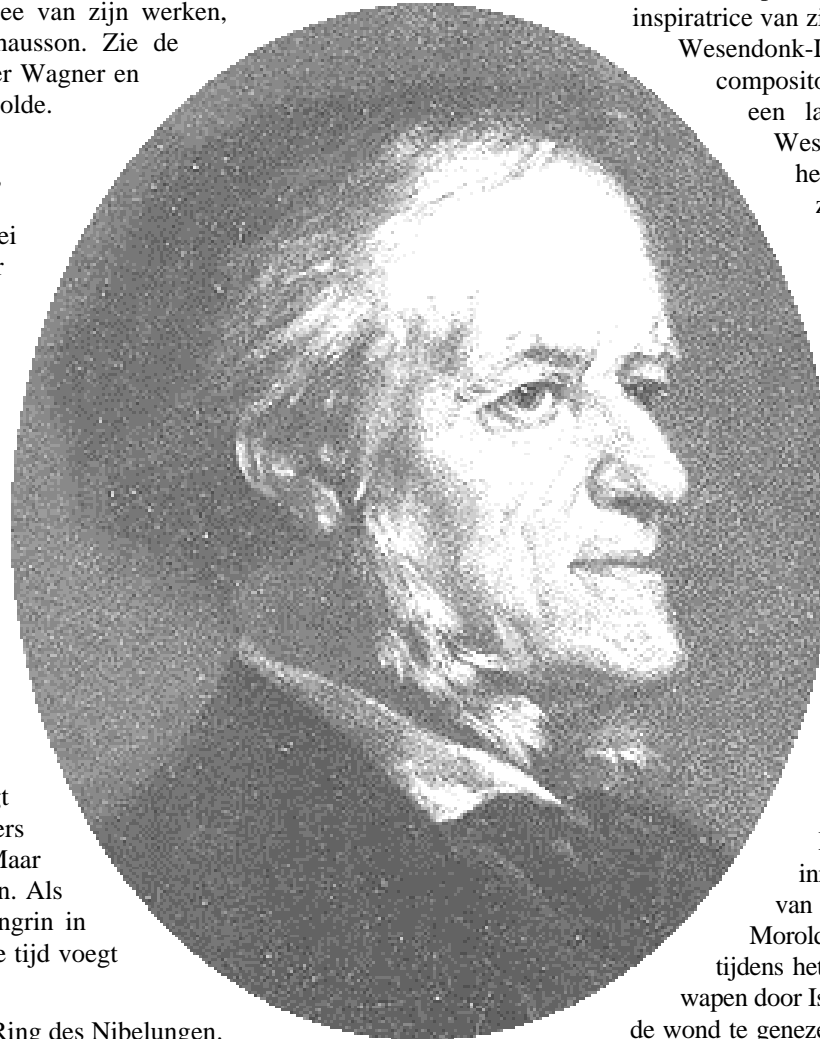
In 1848 begint in Europa een ware revolutiegolf. In mei 1849 heeft deze golf ook Dresden bereikt, waar Wagner Hofkapellmeister is. Deze wordt op dat moment nogal beïnvloed door de uit Rusland gevluchte anarchist Michail Alexandrowitsch Bakoenin en hij schaaft zich dan ook aan de zijde van de revolutionairen. De verwachting, dat de Saksische troepen zich bij de revolutionaire beweging zullen aansluiten, gaat echter niet in vervulling en als er ook Pruisische troepen ter versterking van de Saksische regimenten verschijnen, is het lot van de revolutie snel bezegeld. Wagner weet met veel geluk naar Weimar te ontkomen, waar zijn vriend Franz Liszt hem verder helpt met een valse pas, geld en hem tevens de belofte doet om in het hoftheater van Weimar Wagners nieuwste werk *Lohengrin* in première te brengen. Wagner vlucht verder, hij bereikt op 28 mei de Bodensee en maakt aan boord van een Zwitsers schip de overtocht naar de vrijheid in Zwitserland. Hij vestigt zich in Zürich, vindt daar vrienden die hem een Zwitsers paspoort bezorgen en kan er als dirigent aan de slag. Maar in vrijwel geen enkele Duitse staat kan hij zich vertonen. Als Liszt op 28 augustus 1850 conform zijn belofte *Lohengrin* in Weimar opvoert kan Wagner daar niet bij zijn. Na enige tijd voegt Wagners vrouw Minna zich bij haar man in Zürich.

Inmiddels is Wagner al met een nieuw werk bezig: *Der Ring des Nibelungen*. Zoals voor al zijn muziekdrama's schrijft hij eerst zelf de tekst van dit werk, dat zo omvangrijk is dat het uit vier aparte werken bestaat: *Das Rheingold*, *Die Walküre*,

Siegfried en *Götterdämmerung*. Daarna begint hij met de compositie van *Das Rheingold*. Tot de vrienden en bewonderaars van Wagner in Zürich behoren ook Otto Wesendonk, een rijke firmant van een Amerikaanse zijde-onderneming, en zijn vrouw Mathilde. Deze Mathilde maakt op Wagner een verpletterende indruk en al spoedig is zij de inspiratrice van zijn werk. Hij zet vijf van haar gedichten op muziek (de zg. *Wesendonk-Lieder*) en speelt haar haast dagelijks zijn nieuwste compositorische vorderingen voor. In 1857 trekken Minna en hij in een landhuis (het *Asyl* op de Groene Heuvel), dat Otto Wesendonk hun ter beschikking stelt, en dat gelegen is op hetzelfde landgoed waar ook het huis van de Wesendonks zich bevindt. Ook op andere manier steunt Otto de Wagners financieel. Daarom is het des te pijnlijker dat Wagner hevig verliefd wordt op diens echtgenote en ook zij zich tot hem voelt aangetrokken. Op een gegeven moment onderschept Minna een liefdesbrief van haar man aan Mathilde en maakt een hevige scène. Uiteindelijk zal Wagner het *Asyl* moeten verlaten en zal zijn huwelijk met Minna spoedig tot een einde komen.

Tristan und Isolde. Door zijn verbondenheid met Mathilde besluit Wagner zijn werk aan de *Ring* te onderbreken in de tweede acte van *Siegfried* (het zal ongeveer twaalf jaar duren voor hij hiermee verder gaat) en een nieuw werk begint: *Tristan und Isolde*, waaraan hij in de periode van 1854 tot 1859 werkt. Het zal tot 1865 duren voor de première eindelijk plaats vindt. De inhoud is als volgt.

Voorgeschiedenis. De Ierse koningsdochter *Isolde* was verloofd met *Morold*. Toen deze naar Engeland ging om bij *Marke*, de koning van *Cornwall*, de oorlogsschatting te innen, werd hij gedood door *Tristan*, neef en trouwste vazal van *Marke*. Om het vijandelijke *Ierland* te honen liet *Tristan* *Morolds* afgehouden hoofd aan *Isolde* bezorgen. Zelf was *Tristan* tijdens het tweegevecht eveneens gewond geraakt, en omdat *Morolds* wapen door *Isolde* was gewijd, beschikte alleen zij over de toverkracht om de wond te genezen. Zich uitgevend voor de speelman *Tantris*, liet hij zich in een bootje naar *Ierland* drijven, waar hij door *Isolde* werd verpleegd. Toen zij de ware identiteit van de vreemdeling ontdekte, wilde zij bloedwraak nemen en *Tristan* vermoorden.

Getroffen door zijn blik liet zij het zwaard echter vallen, waarna beiden zich stilzwijgend in liefde verbonden voelden. Eenmaal genezen keerde Tristan terug naar Cornwall. Hij zwoer Isolde eeuwige dank en trouw, maar hij beseftte dat Isolde als koningsdochter voor hem onbereikbaar was. Om zijn trouw aan Marke te tonen ging hij vervolgens opnieuw naar Ierland, om namens de oude koning naar Isolde's hand te dingen. Omdat deze verbintenis (tijdelijk) een einde zou maken aan de vijandschap tussen Ierland en Engeland, kon Isolde dit aanbod niet weigeren. Zwijgend volgde zij Tristan aan boord van het schip dat haar naar Cornwall voeren zou.

Eerste bedrijf. Naarmate het schip zijn bestemming nadert, raakt Isolde steeds grotere wanhoop en woede ten prooi. Tijdens de overtocht heeft zij niet alleen de spottend van de bemanning moeten verduren, maar is zij ook stelselmatig door Tristan gemedend. Zij besluit samen met hem te sterven. Onder het mom van een verzoening laat zij Tristan bij zich komen; haar dienaar Brangäne heeft zij opgedragen hun de doodsdrank aan te reiken. Tevergeefs tracht Tristan Isolde van zijn ongebroken trouw te overtuigen. Pas als beiden de 'zoendrank' hebben gedronken en menen samen te zullen sterven, kunnen zij elkaar hun liefde bekennen. Het schip bereikt de kust van Cornwall, en terwijl de manschappen koning Marke begroeten, ontdekken de beide gelieven dat Brangäne hun niet de doodsdrank maar de liefdesdrank heeft aangereikt.

Tweede bedrijf. Tijdens een nachtelijke jachtpartij van koning Marke wacht Isolde vol ongeduld op Tristan. Brangäne waarschuwt haar voor Melot, Tristans beste vriend, die de jacht heeft georganiseerd en in wie Brangäne een verrader vermoedt. Tristan komt, en na een hartstochtelijke begroeting verwensen beiden de dag, die hen van elkaar scheidt, en belijden hun verlangen naar de eeuwige nacht: de dood, die hen voor altijd zal verenigen. Plotseling nadert Marke met zijn gevolg, waaronder Melot, die hen inderdaad verraden heeft. Onthutst vraagt Marke naar het waarom van Tristans bedrog, maar deze weigert te antwoorden. Nadat Isolde

heeft beloofd hem te volgen naar 'het wonderrijk der nacht', beschuldigt Tristan Melot ervan hem uit afgunst te hebben verraden - Melot is zelf ook verliefd op Isolde. Nog voor het tot een duel komt, laat Tristan zich door Melots zwaard verwonden.

Derde bedrijf. De zwaargewonde Tristan is door zijn dienaar Kurwenal naar zijn oude burcht in Bretagne gebracht. In zijn doodsnood hoort hij dat Kurwenal een bode naar Isolde heeft gestuurd en dat zij elk ogenblik kan komen. Als zij verschijnt, gaat hij haar met zijn laatste krachten tegemoet en sterft in haar armen. Niet veel later komt ook koning Marke die, ingelicht door Brangäne, Tristan en Isolde alsnog zijn zegen had willen geven. Onbewust van zijn verzoenende woorden geeft Isolde zich over aan de 'hoogste lust': de extatische vereniging met haar geliefde in de dood.

Liefdesverlangen. Het is duidelijk dat onder invloed van zijn hartstochtelijke maar tegelijk uitzichtloze liefde voor Mathilde dit oude Keltische verhaal van een verboden en onmogelijke liefde Wagner bijzonder heeft aangesproken, hetgeen geleid heeft tot één van de hoogtepunten in de muziekliteratuur. Hijzelf voelde zich als Tristan, Mathilde was voor hem Isolde en Otto Wesendonk koning Marke. Wagner heeft dit verhaal op zijn manier bewerkt en er muziek bij geschreven die met één woord kan worden getypeerd: de muziek van het liefdesverlangen tot in de dood toe. Veel later heeft Wagner gezegd dat hij er in die tijd een geweldige behoefte aan had om zich muzikaal uit te razen. Welnu, die razernij vinden we terug in heel het werk.

Adressen Delfts Symphonie Orkest

Internet: <http://www.mediaport.org/~dso>
E-mail: dso@mediaport.org
Telefoon: 071-5894371

DSO - Concertagenda 2001

Maurice Duruflé - Requiem

Herdenkingsconcert door 'Deo Sacrum' o.l.v. Evert Wagter.
4 mei 2001, St. Bartholomeuskerk, Poeldijk.

Richard Wagner

- Die Meistersinger von Nürnberg (Vorspiel)
- Tristan und Isolde (Vorspiel & Liebestod)

Cl. Debussy - Petite Suite & Prélude à l'après-midi d'un faune

Ernest Chausson - Poème de l'amour et de la mer
Zomerconcert DSO *) o.l.v. Carl Brainich. Soliste Dorothy Grandia (sopraan).

Zaterdag 9 juni 2001, 20:15, Oude Kerk, Herenstraat, Rijswijk

Zaterdag 16 juni 2001, 20:15, Hofkerk, Cort vd Lindenstraat, Delft

Beide concerten toegang f20,00 (65+/12- f17,50).

Voorverkoop via tel. 015-2146758 / email most@wanadoo.nl, of VVV-Rijswijk resp. VVV-Delft.

Johannes Brahms - Ein Deutsches Requiem

Francis Poulenc - Gloria

Het Rotterdamse koor 'Halleluja' o.l.v. Rien Verbeek.

Vrijdag 2 november 2001, Steigerkerk, Rotterdam.

Zaterdag 3 november 2001, Lutherse Kerk, Den Haag.

~~verwacht verwacht verwacht verwacht verwacht verwacht verwacht verwacht~~

Pjotr Iljitsj Tsjaikowsky - Symfonie nr.1

Modeste Moessorgsky - 'Nacht op een kale berg'

Alexander Glazoenow - Vioolconcert

Januari 2002 - Winterconcert DSO *).

*) Eigen DSO-concerten zijn vrij toegankelijk voor donateurs.

De DSO-Nieuwsbrief is een op onregelmatige basis verschijnende uitgave, gericht aan donateurs, leden, oud-leden en allen die het DSO een warm hart toedragen. Aan deze Nieuwsbrief werkten mee Herman Bavinck en Martijn van der Most.

